

STRUČNI RAD

UDK 331.52-053.81(4-67 EU)(049.3)

Doc. dr. sc. Alka Obadić

PRIKAZ KNJIGE

NASLOV: "TRANSITIONS FROM EDUCATION TO WORK IN EUROPE" –
THE INTEGRATION OF YOUTH INTO EU LABOUR MARKETS

AUTORI: WALTER MÜLLER, MARKUS GANGL

Izdavač: Oxford University Press

Mjesto i godina izdanja: New York, 2003

Broj stranica: 335

SINTETIZIRANI PRIKAZ DJELA

Opseg i raspored građe

Knjiga *"Transitions from Education to Work in Europe" – The Integration of Youth into EU Labour Markets*, profesora, Waltera Müller i Markusa Gangl, objavljena je u nakladi Oxford University Pressa, New York, 2003. godine.

Sadržaj djela razrađen je na 335 stranica u deset poglavlja. Knjiga je ujedno podijeljena u dva temeljna dijela. Prvo poglavlje, "Transitions from Education to Work in Europe: A European Perspective", koje ujedno nosi naziv samog rada posebno je izdvojeno. Prvi dio knjige pod nazivom "Struktura tranzicije od škole do posla u Europi" (*"The Structure of School-to-Work Transitions in Europe"*) sastoji se od tri poglavlja, dok drugi dio knjige pod nazivom "Determinante tranzicijskog procesa" (*"The Determinants of Transition Processes"*) čine šest poglavlja. Svako poglavlje izloženo je na otprilike 30-40 stranica. Unutar svakog poglavlja nalazi se veliki broj tablica, grafikona i slika. Na kraju knjige nalazi se popis korištene literature prema abecednom redu, indeks autora te indeks pojmova.

Analiza strukture i sadržaja

Autori nas pomoću predložene strukture rada postupno i pravilno uvode u tematiku znanstvenoistraživačkog cilja. Na početku knjige nalazi se predgovor.

U prvom poglavlju autori Walter Müller i Markus Gangl ističu kako proces tranzicije iz sustava obrazovanja na tržište rada predstavlja najvažnije razdoblje u životu pojedinca. Naime, osim prvotnog ulaska na tržište rada, pojedinci se u navedenom životnom razdoblju suočavaju i s nekim drugim novim obvezama i procesima poput osnivanja obitelji, kućanstava ili nekog drugog partnerskog odnosa. Upravo stoga je mladim ljudima još važnije što prije stupiti na tržište rada. Ističu kako je posljednja dva desetljeća mladim ljudima izuzetno teško etablirati se na tržištu rada posebno u pogledu dobivanja nekog stalnog radnog od-

nosa. Također se mnogo češće nego ranije kontinuirano uključuju u različite oblike cjeloživotnog obrazovanja.

Müller i Gangl također objašnjavaju kako je osnovna namjera ove knjige bolje razumijevanje zajedničkih karakteristika procesa tranzicije iz sustava obrazovanja prema tržištu rada u Europi. Uspoređuju se međusobna iskustva tranzicijskog procesa te različite mjere koje su pojedine zemlje poduzele kako bi poboljšale proces tranzicije od sustava obrazovanja prema tržištu rada. Postoje važne međunacionalne razlike u sustavima obrazovanja i treninga, u institucionalnoj strukturi tržišta rada, uređenju tržišta rada te provođenju aktivnih politika na tržištu rada u pojedinim europskim zemljama. Na kraju prvog poglavlja također se detaljnije objašnjava sadržaj knjige, te naglašava kako se pojedina poglavlja deskriptivno i analitički usmjeravaju na sam proces tranzicije iz obrazovanog sustava prema tržištu rada ovisno o strukturnim i institucionalnim uvjetima u pojedinim članicama EU. Prvi dio knjige koji čine tri poglavlja iznose temeljne činjenice o integraciji tržišta rada mladih u Europi – tranziciju iz sustava obrazovanja na tržište rada, te njihove preduvjete i rezultate.

U drugom poglavlju knjige autori Walter Müller i Maarten H.J. Wolbers ukazuju na značenje stupnja obrazovanja i kvalifikacije mladih ljudi koji ulaze na europsko tržište rada obzirom da upravo ono čini ključnu karakteristiku pojedinca u uspješnom procesu tranzicije iz sustava obrazovanja prema radnom mjestu. Autori se fokusiraju na međunacionalne razlike u stupnju obrazovanja i treninga te ističu razlike među europskim zemljama u pogledu obrazovne ekspanzije posljednjeg desetljeća. Zaključuju kako je stupanj obrazovanja mladih u svim europskim zemljama značajno porastao posljednjih godina, ali još uvijek postoje značajne međunacionalne razlike. Tome je posebno pridonio sve veći udio žena u sekundarnom i tercijarnom stupnju obrazovanja čime je došlo do značajnog smanjenja spolnih razlika u postignutom stupnju obrazovanja. Na tercijarnoj razini obrazovanja još uvijek postoje velike razlike u tipovima i oblicima studija među pojedinim EU članicama te se autori iskreno nadaju da će bolonjski proces pridonijeti homogenijim sustavima.

U sljedećem, trećem, poglavlju Thomas Couppié i Michéle Mansuy sadržajno se vrlo skladno nastavljaju na prethodno poglavlje opisujući prirodu rezultata mladih ljudi koji su napustili sustav obrazovanja i treninga tijekom 1990-ih godina odnosno njihovu sudbinu na tržištu rada. Objašnjavaju razlike u kretanju stopa zaposlenosti i nezaposlenosti među pojedinim europskim zemljama, stabilnost njihova zaposlenja, te ostale karakteristike njihova radnog mjesta. Posebno se fokusiraju na postupnu integraciju novo pridošlih mladih osoba na tržište rada te na stabilnost i kvalitetu radnih mjesta koju uspijevaju održati. Analiza pokazuje kako su novi sudionici na tržištu rada značajnije izloženi riziku nezaposlenosti od iskusnih radnika.

U posljednjem poglavlju prvog dijela knjige Markus Gangl nastavlja tipsku analizu uzorka tranzicijskih procesa iz sustava obrazovanja na tržište rada koje su prethodno opisali Couppié i Mansuy. Poglavlje je posebno zanimljivo s obzirom na grupiranje pojedinih empirijskih uzorka tranzicijskih procesa u različite idealne tipske uzorke. Osnovni rezultat navedene analize je činjenica da se značajan udio međunacionalnih varijacija može pronaći u pojedinačnom nizu zemalja. Analiza ukazuje na postojanje triju grupa klastera: prvu grupu čine zemlje s tradicionalno dualnim sustavima – Njemačka, Austrija i Danska gdje je ujedno uključena i Nizozemska, drugu grupu čine južnoeuropske zemlje, dok treću grupu čini ostatak sjevernoeuropskih zemalja s osebnim tranzicijskim uzorkom.

Prethodno spomenutim, trećim poglavljem knjige ujedno se završava i deskriptivna analiza tranzicijskog procesa iz sustava obrazovanja na tržište rada te slijede poglavlja u kojima se detaljnije procjenjuje tranzicijski proces.

U prvom takvom analitičkom poglavlju drugog dijela knjige Maarten H.J. Wolbers detaljnije razmatra problem dualnog statusa odnosno kombinaciju aktivnosti učenja i rada među mladim osobama u različitim europskim zemljama. Naime, postavlja dualni sustav unutar strukture sustava treninga i tržišta rada, te objašnjava promjenjiva stanja tih sustava tijekom proteklog desetljeća. Pri tome se razlikuju tri oblika dualnog statusa: mlade osobe koje kombiniraju učenje i rad, redovne studente koji imaju posao i zaposlene pojedince koji nadalje investiraju u svoje obrazovanje kako bi poboljšali svoj položaj na tržištu rada.

U šestom poglavlju, čiji je autor ponovno Markus Gangl (ujedno i jedan od urednika), ističe se uloga osobnih kvalifikacija za uspješnu integraciju na tržištu rada. Takve analize ističu učinak nivoa i tipa obrazovanja na nezaposlenost i profesionalan rezultat onih koji ulaze na tržište rada. Pomoću multivarijantne analize procjenjuju se također nacionalne razlike u sustavima obrazovanja i treninga kako bi se objasnile razlike u procesu tranzicijskih uzorka. Potvrđuje se kako profesionalno orijentiran sustav treninga omogućuje lakšu integraciju mladih osoba na tržište rada.

Van der Velden i Wolbers u sedmom poglavlju daju širi pregled utjecaja institucionalnih uvjeta na tranzicijski rezultat. Autori testiraju učinke različitih institucionalnih indikatora, uključujući mjere sustava treninga, strukturu kolektivnog pregovaranja i mehanizam određivanja nadnica te sustav zaštite zaposlenika. Takva direktna komparacija ponovno pokazuje kako je struktura sustava treninga ponovno najvažniji predviđajući faktor međunarodnih razlika u procesu tranzicijskih uzroka.

U osmom poglavlju Christina Iannelli i Asunción Soro-Bonmatí ističu utjecaj propisa na tržištu rada te detaljno analiziraju proces tranzicije iz sustava obrazovanja na tržište rada u Španjolskoj i Italiji. Navedeni čimbenici manje su istraživani u prethodnim poglavljima, no ipak je ukazano kako su vrlo značajni u objašnjavanju procesa tranzicijskih uzoraka posebno u zemljama južne Europe. Izuzetna ekspanzija tercijarnog stupnja obrazovanja i masovna primjena ugovora na određeno vrijeme značajno su utjecali na zapošljavanje mladih osoba u Španjolskoj, što nije slučaj u Italiji. U obje zemlje obitelj ima značajnu ulogu u procesu tranzicije mladih osoba iz sustava obrazovanja na tržište rada pružajući im financijsku, socijalnu i dr. podršku.

U posljednjem analitičkom devetom poglavlju Markus Gangl promatra četiri glavna makrostrukturalna efekta: agregatne makroekonomske uvjete, demografsku veličinu kohorte mladih osoba koje ulaze na tržište rada, ulogu kontinuirane obrazovne ekspanzije te profesionalan uspon radne snage u dvanaest zemalja EU u razdoblju od kraja 1980-ih do kraja 1990-ih. Njegova analiza usmjerena je na dva temeljna rezultata tranzicijskog procesa - rizik od nezaposlenosti i profesionalnu alokaciju. Potvrđuje se kako se u posljednjem desetljeću sve više mladih ljudi koji izlaze iz sustava obrazovanja suočava s problemom nezaposlenosti i to posebno oni s nižim stupnjem obrazovanja. Navedeno je prije svega uzrokovano pogoršanim agregatnim ekonomskim uvjetima u Europi od početka 1990-ih.

Rezultati svih prethodnih analiza na kraju su sažeti u zaključnom posljednjem poglavlju urednika knjige - Markusa Gangla i Waltera Müllera – u suradnji s Davidom Raffe. Autori ističu kako je osnovni cilj knjige postizanje primjerenijeg razumijevanja pojedinačnih, institucionalnih i strukturnih odrednica uspješnog tranzicijskog procesa iz sustava obrazovanja prema tržištu rada u Europi. Rezultati pokazuju kako institucionalno različiti sustavi obrazovanja i treninga utječu na integraciju tržišta rada mladih i kako oblikuju konkurentski

položaj onih koji ulaze na tržište rada u odnosu na iskusnije radnike. Ključna varijabla pri analizi na individualnom nivou odnosi se na ulogu pojedinačnog obrazovanja u postizanju glatke tranzicije u svijet rada. Institucionalno, interes istraživanja u ovoj knjizi usmjeren je na način kako različiti sustavi europskog obrazovanja i treninga utječu na postignuti stupanj obrazovanja i potencijalno načine ulaska na tržište rada putem indirektnih efekata koje imaju na strukturu tržišta rada. U strukturnim uvjetima istraživanje je usmjereno na način kako su modeli i vrijednosti pojedinačnog obrazovanja tijekom tranzicijskog procesa oblikovani s obzirom na promjenjive makroekonomske uvjete, promjenjivu strukturu tržišta rada i neprekinutu ekspanziju obrazovanja. U konačnici se zaključuje kako svi rezultati istraživanja upućuju da viši stupanj obrazovanja omogućuje svim pojedincima bolje startne pozicije na tržištu rada.

Najveća važnost posljednjeg poglavlja ogleda se u procjeni empirijskih dokaza dobivenih analizom međunacionalnih razlika u tranzicijskom procesu iz sustava obrazovanja prema tržištu rada tijekom vremena. Važno je istaknuti kako je ovaj zaključan dio bilo moguće vrlo kvalitetno empirijski provesti s obzirom da su sve analize u ovoj knjizi komparativno usporedive jer se kao standardan izvor podataka koristila anketa o radnoj snazi EU.

Na kraju knjige nalazi se i poseban prilog Markusa Gangla o upotrebi europske ankete o radnoj snazi (EULFS) za tranzicijska istraživanja. EULFS nudi idealnu bazu podataka izrađenu za specifične potrebe sekundarne analize u slučaju komparativnih istraživanja. Naime, EULFS osigurava izvorne podatke na velikom uzorku nacionalnih anketa o radnoj snazi koje su već standardizirane u skladu sa zajedničkim jedinstvenim definicijama. Nacionalne ankete o radnoj snazi centralno prikuplja statistički ured EU – EUROSTAT. Tako EULFS sadrži veliku seriju godišnjih podataka o tržištu rada zemalja EU od početka 1980-ih godina. Upravo je stoga korištenje baze podataka EULFS izuzetno prikladno za provođenje komparativnih agregatnih istraživanja na makrorazini tijekom vremena (*cross-sectional*). Naravno, autori knjige pri tome naglašavaju kako to ne podrazumijeva da *cross-sectional* podatci mogu biti potpuna zamjena za nedostatak pravih dugoročnih podataka po pojedincu, ali ih vrlo dobro imitiraju.

KRITIČKA OCJENA

Naslov

Aktualnost i jasnoća odlike su koje obilježavaju naslov knjige. U naslovu su naglašene dvije najvažnije problematike tržišta rada: obrazovanje i rad.

Uz osnovni naslov podnaslovom se pobliže objašnjava cjelokupan sadržaj djela, te se ujedno ukazuje i na opseg istraživanja. Naime, rad analizira proces tranzicije mladih osoba iz sustava obrazovanja na tržište rada na području EU. Zaključak koji se već sam nameće iz ocjene naslova jest da naslov u potpunosti odgovara sadržaju rada.

Aktualnost sadržaja

Sadržaj djela jasno odražava aktualnost tematike jer mnogo zemalja još nije u cijelosti riješilo problem tranzicije iz sustava obrazovanja prema potrebama tržišta rada. Ti su problemi danas izraženi kako u zemljama u razvoju tako i u razvijenim zemljama. U slučaju EU problematika je posebno zanimljiva u kontekstu tercijarnog stupnja obrazovanja i Bolonjskog procesa.

Terminologija i stil

Razumljivost, logičnost i sustavnost čine osnovna obilježja terminologije ove knjige. Stil rada odlikuje se konzistentnošću izričaja i jednostavnošću pisanja. Jezik je prilagođen ciljanoj populaciji, ali može biti namijenjen i široj publici. Knjiga je pisana kao znanstvenoistraživački rad koji je zanimljiv svima koji su na poslovnoj razini povezani s tom tematikom kao i onima koji žele biti u tijeku zbivanja vezanih uz proces integracije obrazovanja i tržišta rada.

Literatura

Na kraju knjige nalazi se popis korištenih bibliografskih jedinica poredanih abecednim redom. Na popisu možemo pronaći djela autora koji su od iznimne važnosti za cijelo područje ekonomike rada, ekonomike obrazovanja i šire.

Vrlo bogat popis literature omogućuje svima onima koji se posebno zanimaju za problematiku pojedinog užeg područja ekonomike obrazovanja da vrlo lako krenu u dublje istraživanje.

ZAKLJUČAK

Znanstveni doprinos knjige je neosporan. Autori su u radu pokušali objasniti probleme koji do sada nisu istraživani na tako jedinstven način. Knjiga, osim što može poslužiti kao udžbenik, može biti smjernica ekonomskim analitičarima i političarima na koji način pristupiti problematici koja je izložena. Analitičko-istraživačke spoznaje rada mogu se koristiti u izradi studija od nacionalne važnosti.

Svako poglavlje nastojalo je čitatelju dati europski pogled na pojedinačan problem, stoga svako poglavlje predstavlja zaseban doprinos na pojedinu temu i moguće ga je odvojeno čitati. S druge strane, jedinstveno korištena baza podataka i metodološki standardi koji su se na jedinstven način koristili u svim poglavljima osiguravaju posebnu priliku za komparativne zaključke. Naime, zajednička metodologija omogućuje opsežnu unakrsnu usporedbu rezultata pojedinih poglavlja te stoga predstavlja kombinaciju mnogostrukih rezultata o različitim stanovištima tranzicijskog procesa u Europi. Upravo stoga ovu knjigu treba preporučiti svima onima koji se bave problematikom ekonomike obrazovanja, a posebno onima koji zbog nedostataka vremena nisu u mogućnosti proučiti detaljno cijeli sadržaj. Naime, čitaoci eventualno zainteresirani samo za pojedinu usko specijaliziranu temu mogu bez ikakvih poteškoća izabrati pojedino poglavlje prema vlastitom interesu bez straha od nerazumijevanja cjeline.

Iako upotreba jedinstvene baze podatka (EULFS) u ovom radu predstavlja niz prednosti, poput komparativne usporedivosti i lakoće praćenja analize podataka, s druge strane potrebno je naglasiti da korištenje jedne baze podataka ima i neke nedostatke. Postoji nedostatak dugoročnih informacija posebno o spolnim razlikama, ograničena količina informacija o detaljnijoj socijalnoj pozadini mladih osoba i njihovoj obrazovnoj karijeri. Najveći nedostatak odnosi se na isključivo korištenje ankete o radnoj snazi na strani ponude tržišta rada.

Navedeni nedostaci ujedno ukazuju na ograničenja brojnih analiza provedenih u ovoj knjizi, ali u konačnici korištenje jedinstvenog izvora podataka EULFS ne umanjuje vrijednost ovog vrlo kompleksnog djela. Upravo suprotno, sve provedene analize komparativno su usporedive i značajno unaprjeđuju do sada poznato znanje o sličnostima i razlikama procesa tranzicije mladih osoba iz sustava obrazovanja na tržište rada.